

Reactie Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en sport, namens staatssecretaris Maarten van Ooijen

Vraag: Herkent staatssecretaris Van Ooijen de problemen met lange wachttijden voor huishoudelijke hulp via de WMO?

De staatssecretaris herkent de signalen.

Vraag: Wat vindt de staatssecretaris van de situatie dat mensen nu blijkbaar vele maanden moeten wachten op huishoudelijke hulp die ze hard nodig hebben?

Wachtlijsten zijn een onwenselijk verschijnsel in de zorg, ook in de Wmo 2015, zeker als het gaat om een situatie waar spoedondersteuning nodig is.

Vraag: In 2025 moet een inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor hulp bij het huishouden weer mogelijk worden. Gaat dit de wachttijden oplossen? En is dat tijdig?

De verwachting is dat de nieuwe eigen bijdrage in elk geval gaat helpen bij het tegengaan van wachtlijsten.

In de afgelopen jaren is duidelijk geworden dat het (relatief lage) abonnementstarief in de Wmo 2015 heeft geleid tot een forse groei van het aantal mensen dat huishoudelijke ondersteuning ontvangt in het kader van de Wmo 2015, waarbij de procentuele groei onder mensen met een hoger inkomen of hoger middeninkomen het sterkst is. Dit leidt ertoe dat de toegankelijkheid van Wmo-voorzieningen onder druk komt te staan en dat in sommige gevallen mensen onverhoopt niet tijdig de noodzakelijke ondersteuning ontvangen. De genoemde wachtlijsten zijn onder andere een resultaat van deze druk.

De nieuwe eerlijke eigen bijdrage voor hulp bij het huishouden, die afhankelijk wordt van inkomen en vermogen, zal helpen om die druk op de Wmo-voorziening huishoudelijk hulp te verlagen.

Er komt in de uitvoering wel veel kijken bij het invoeren van een andere eigen bijdrage en als dat niet zorgvuldig gebeurt, heeft dat direct impact op burgers. Daarom is een zorgvuldige invoering van groot belang. De maatregel sneller invoeren dan per 2025 is daarom niet mogelijk.

Vraag: Nog maar in 2020 werd het vaste abonnementstarief voor de WMO en dus de huishoudelijke hulp ingevoerd. Destijds was dat om stapeling van zorgkosten te voorkomen bij kwetsbare burgers. Ook voorkwam het vaste tarief een hoop bureaucratie en daarmee fouten en vertraging bij inkomenscontroles waarvoor verschillende instanties met elkaar moeten communiceren. Gelden die redenen nu niet meer?

Het abonnementstarief heeft inderdaad geleid tot een beperking van stapeling van zorgkosten en is transparant en eenvoudig in de uitvoering.

Tegelijkertijd moeten we niet blind zijn voor de ongewenste effecten. We hebben moeten constateren dat het abonnementstarief (mede) heeft gezorgd voor een forse toename van het beroep op de Wmo voor huishoudelijke hulp en daarmee een grotere druk op de beschikbaarheid en toegankelijkheid van ondersteuning die gemeenten in het kader van de Wmo 2015 bieden. De nieuwe, passende eigen bijdrage voor hulp bij het huishouden is een

eerlijk tarief omdat die afhankelijk is van het inkomen en vermogen. Het zal naar verwachting helpen om die druk op de huishoudelijke hulp te verlagen, waardoor de ondersteuning ook weer beter toegankelijk is voor de mensen die dat nodig hebben.

De maatregel zal ook zo eenvoudig mogelijk worden gemaakt. Zo zal er niet meer (zoals vroeger in de periode vóór de invoering van het abonnementstarief) een koppeling zijn tussen de hoogte van de eigen bijdrage en de mate van gebruik van huishoudelijke hulp door de individuele cliënt. Dit maakt dat het administratieve proces om de passende bijdrage vast te stellen niet onnodig ingewikkeld wordt en tevens verkleint dit de kans op stapelfacturen.

Verder zal het abonnementstarief voor andere Wmo-voorzieningen dan de huishoudelijke hulp, zoals voor hulpmiddelen en woningaanpassingen, begeleiding en dagbesteding, blijven bestaan. En mensen met een laag inkomen of lager middeninkomen blijven voor hun huishoudelijke hulp de facto ook het abonnementstarief betalen.

Vraag: In de memorie van toelichting bij de wet waarmee de vaste eigen bijdrage voor de huishoudelijke hulp werd geregeld staat dat de verwachting was dat het 190 miljoen euro zou kosten. Gemeenten kregen er 145 miljoen voor via het gemeentefonds. Was het vaste abonnementstarief dan niet bij voorbaat al gedoemd om te mislukken? Waarom wel of niet?

Nee, bij de invoering van het abonnementstarief zijn met gemeenten financiële afspraken gemaakt die aansloten bij de destijds geraamde kosten.

De totale kosten van de invoering van het abonnementstarief werden aanvankelijk (aan het begin van de vorige kabinetsperiode) door het CPB geraamd op € 290 miljoen. Voor de financiële dekking daarvan is destijds enerzijds € 145 miljoen toegevoegd aan het Gemeentefonds. Rond die tijd werd ook de methode aangepast waarmee het Gemeentefonds jaarlijks wordt verhoogd. Daardoor kwamen er jaarlijks nog extra middelen beschikbaar voor het Gemeentefonds (via het zogenaamde 'accres'). Met gemeenten is toen afgesproken de overige meerkosten voor gemeenten daaruit te betalen. (Daarbij werd uitgegaan van voornoemde raming van het CPB en niet van de later naar beneden bijgestelde raming van € 190 miljoen.)

Vraag: De herinvoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor hulp bij het huishouden moet op jaarbasis € 95 miljoen opleveren, maar dat geld wordt wel door het Rijk uit het gemeentefonds genomen. Klopt het dat deze besparing dus niet ten goede komt aan de gemeenten? Wel krijgen gemeenten voor de gehele WMO vanaf 2025 110 miljoen euro in het gemeentefonds gestort. Effectief komt er dus € 15 miljoen bij. Is dat voldoende om de problemen met de wachtlijsten voor de huishoudelijke hulp op te lossen, naast andere problemen die er mogelijk bij de WMO spelen?

Gemeenten krijgen er vanaf 2025 € 110 miljoen structureel bij ter compensatie van het huidige abonnementstarief. De eigen bijdrage huishoudelijke hulp levert geen direct financieel voordeel op voor gemeenten, maar het eerlijke tarief verlaagt naar verwachting wel de druk op de voorziening huishoudelijke hulp. Of dit volstaat om alle wachtlijsten weg te werken valt niet met zekerheid te zeggen omdat aan deze wachtlijsten ook meerdere

oorzaken ten grondslag kunnen liggen zoals personeelskrapte, die niet per definitie met meer financiële ruimte op te lossen zijn.

Vraag: Deelt de staatssecretaris de mening van Actiz dat geld uitgeven aan hulp bij het huishouden veel hogere kosten op langere termijn bespaard?

Dit kan voor een bepaalde groep zeker het geval zijn. Simulatie-onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau uit 2019 heeft dit al eens inzichtelijk gemaakt. Tegelijkertijd stelt de WRR in zijn rapport “Kiezen voor houdbare zorg” juist ook dat voor lichtere zorgvormen, zoals huishoudelijke hulp, de grenzen van de collectieve verantwoordelijkheid ter discussie moeten blijven staan om de om de zorg qua mensen, middelen en maatschappelijk draagvlak houdbaar te houden.

Het is daarom enerzijds van belang dat Wmo-voorzieningen als huishoudelijke hulp toegankelijk blijven voor iedereen die daarvoor ook echt op de Wmo 2015 is aangewezen, en anderzijds van belang dat mensen die zelf in hun behoefte aan huishoudelijke hulp kunnen voorzien dat ook doen, bijvoorbeeld via hun sociale netwerk of door zelf particulier een hulp in te schakelen. De invoering van de nieuwe passende bijdrage huishoudelijke hulp stimuleert dat, terwijl rekening worden gehouden met de financiële draagkracht van mensen.

Vraag: Uit onderzoek blijkt dat gebruikers erg tevreden zijn met het vaste abonnementstarief, omdat het voor hen naast kostenbesparend ook helder en overzichtelijk is. Zou de landelijke overheid hier niet voldoende en dus meer budget voor beschikbaar moeten stellen?

Het is goed te constateren dat beleidswijzigingen, zoals het abonnementstarief, tot een gewenst resultaat leiden. Het abonnementstarief blijft dan ook gelden voor alle andere hulp onder de Wmo 2015, zoals voor hulpmiddelen en woningaanpassingen, begeleiding en dagbesteding. Tegelijkertijd moeten we niet blind zijn voor de ongewenste effecten van maatregelen en beleid. We hebben moeten constateren dat het (relatief lage) abonnementstarief (mede) heeft gezorgd voor een grotere druk op de beschikbaarheid en daarmee de toegankelijkheid van huishoudelijke ondersteuning die gemeenten in het kader van de Wmo 2015 bieden. De nieuwe, passende eigen bijdrage voor hulp bij het huishouden is een eerlijk tarief omdat die afhankelijk is van het inkomen en vermogen. Het zal naar verwachting een bijdrage leveren om die druk te verlagen, waardoor de ondersteuning ook weer beter toegankelijk is voor de mensen die dat nodig hebben.